законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 14.04.2022 № 2191-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#n165.

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2151-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#n6.

7. Захарчук І. В., Блонський М. А., Кузик Д. О., Мельник Д. В., Любчинський В. І. (2024). Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану. *Академічні візії*, (27). URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/886.

Роман МИРОНЮК
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університет внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Культурна сфера є певною інституційною структурою, що складається з ряду важливих суспільних інститутів в яких реалізовуються культурні потреби, здійснюється культурна діяльність, відбувається виробництво і споживання культурних благ. В Україні з моменту повномасштабного військового вторгнення росії на територію України починаючи з 24 лютого 2022 року і до сьогодні основним завданням є акумулювання людських, матеріальних і військових ресурсів для звільнення території України. Водночас не менш стратегічним напрямком публічного адміністрування є охорона культурної спадщини від руйнування та належне адміністративно-правове регулювання форм, засобів та способів забезпечення збереження культурної спадщини та її відновлення. Органи Національної поліції разом з іншими суб'єктами владних повноважень зобов'язані здійснювати захист культурної спадщини. Наразі питання ефективного адміністративно-правового регулювання форм, засобів і способів діяльності Національної поліції у сфері збереження культурної спадщини в умовах воєнного стану є актуальним та таким, що потребує різновекторного дослідження.

Аналіз системи чинних нормативно-правових актів дає можливість виокремити серед них ті, що тим чи іншим чином регулюють правові відносини у сфері діяльності Національної поліції щодо забезпечення охорони культурної спадщини, а саме: 1) Закон України «Про охорону культурної спадщини», який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь [1]; 2) Закон України «Про Національну поліцію» визначає, що до «основних повноважень поліції належить: здійснення охорони об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони, здійснення на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності, а також об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України» (стаття 23) [2]; 3) Постанова КМУ від 21 листопада 2018 р. № 975 «Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, що підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах», якою затверджено категорії об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах, до яких віднесено об'єкти культурної інфраструктури, а саме: музейні заклади, у яких зберігаються музейні предмети державної частини Музейного фонду України, внесені до Державного реєстру національного культурного надбання; об'єкти та архівні установи, де зберігаються документи Національного архівного фонду [3]; 4) Наказ МВС України від 07.07.2017 № 577 «Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань

забезпечення фізичної охорони об'єктів» затверджує Інструкцію про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів та Порядок взаємодії органів та підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів [4].

Здійснивши аналіз нормативно-правових актів, що тим чи іншим чином регулюють правові відносини у сфері діяльності Національної поліції стосовно забезпечення охорони культурної спадщини слід зазначити, що відсутні чіткі норми, які б визначали залучення працівників поліції до захисту культурної спадщини. У зв'язку з цим нами було запропоновано в Законі України «Про охорону культурної спадщини» в окремій нормі визначити підстави та порядок залучення працівників поліції до захисту культурної спадщини, наприклад в *статті 8-1 «Залучення органів правопорядку до охорони культурної спадщини»* [5, С. 1-16].

Узагальнюючи вищезазначене слід відмітити, що сьогодні законодавство у сфері культури та охорони культурної спадщини набуває нового поштовху до розвитку, що зумовлено в тому числі негативними наслідками несправедливої війни, яку розв'язали окупанти в Україні та в результаті якої завдаються неосяжні збитки об'єктам культурної спадщини, а відтак у подальшому ще більше будуть удосконалюватись як правові так і організаційні засади у першу чергу для захисту культурної спадщини та підвищення якості надання культурних послуг населенню.

Окремим завданням діяльності Національної поліції є запобігання посягань на об'єкти культурної спадщини. Зокрема, цікавою пропозицією окремих дослідників є необхідність створення спеціалізованого підрозділу (управління, відділу) організації розкриття злочинів проти культурних цінностей у складі Департаменту карного розшуку Національної поліції України [6, с.11-20]. Основними завданнями діяльності такого підрозділу може бути: 1) реєстрація та моніторинг злочинів проти культурної спадщини в національній базі даних, що її слід інтегрувати з міжнародними платформами, такими як Stolen Works of Art Database Інтерполу; 2) взаємодія з національними (інші правоохоронні та державні органи, неурядові організації, релігійні громади тощо) і міжнародними (Інтерпол, Всесвітня митна організація, ЮНЕСКО) партнерами, зокрема, для ідентифікації викрадених об'єктів та їх повернення до України; 3) розкриття злочинів проти культурної спадщини з використанням сучасних методів криміналістики, що забезпечить швидке реагування на випадки незаконного переміщення або торгівлі культурними цінностями; 4) координація діяльності з притягнення винних до відповідальності, зокрема в рамках міжнародного права, та реституції культурних цінностей; 5) проведення навчань та тренінгів для інших правоохоронних та державних органів, культурних установ з підвищення кваліфікації у сфері захисту культурної спадщини.

Підтримуємо позицію авторів, що «створення такого підрозділу дозволить систематизувати запобігання та протидію злочинам проти культурних цінностей і забезпечити ефективну координацію їх розкриття на національному рівні, що також сприятиме підвищенню авторитету України на міжнародній арені як держави, що активно бореться за збереження своєї культурної спадщини» [6, с.11-20]. Завдяки тісній співпраці з міжнародними організаціями новостворений підрозділ зможе не лише фіксувати злочини, але й запобігати їм через розробку та впровадження превентивних заходів (контролю за торгівлею культурними цінностями, посилення нагляду за переміщенням об'єктів мистецтва через кордони). У поєднанні із зусиллями Інтерполу, ВМО та ЮНЕСКО діяльність такого підрозділу стане реальним кроком на шляху до збереження національного надбання України, бо культура є основою ідентичності народу, а її захист – необхідною умовою збереження історичної пам'яті та національної єдності.

У підсумку зазначимо, що повноваження поліції щодо охорони культурної спадщини охоплюють захист пам'яток від руйнування, розкрадання та незаконних дій. До основних повноважень Національної поліції щодо охорони культурної спадщини в умовах воєнного стану можна віднести: 1) охорона та безпека – організація фізичної та технічної охорони музеїв, бібліотек, архівів та інших пам'яток, включно з виставленням нарядів поліції охорони; 2) фіксація злочинів – документування фактів пошкодження або знищення культурних об'єктів внаслідок бойових дій для Міжнародного кримінального суду; 3) протидія правопорушенням – запобігання розкраданню культурних цінностей, незаконним розкопкам та протидія мародерству; 4) профілактична діяльність – перевірка документів, поверхнева перевірка осіб та транспортних засобів біля об'єктів культурної спадщини; 5) супровід – забезпечення безпечного переміщення культурних цінностей під час евакуації.

1. Про охорону культурної спадщини: Закон від 8 червня 2000 року № 1805-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39. Ст.333.
2. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019#Text.
3. Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. № 975. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#Text.
4. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: Наказ МВС України від 07.07.2017 № 577. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text.
5. Basko A. V., Myroniuk R. V., Myroniuk S. A Features of administrative and legal regulation of the interaction of local government bodies and the national police in relation to the protection of the cultural heritage of ukraine in war conditions. Interaction between law enforcement agencies and public authorities to create a secure environment under martial law : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2025. 744 p. Pp. 1-16. URL : https://doi.org/10.30525/978-9934-26-589-1-1.
6. Михайло Акімов, Ірина Похиленко. Захист культурної спадщини україни в умовах агресивної війни проти її ідентичності. International Journal «Law & Society». № 11. 2025. С.11-20.

Олексій ОДЕРІЙ
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна), доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ (ОКРЕМИЙ АСПЕКТ)

Організована злочинність є однією з найнебезпечніших форм кримінальної діяльності, що становить серйозну загрозу не лише для окремих громадян, але й для суспільства та держави в цілому. Кримінальні правопорушення, вчинені організованими групами (далі – ОГ) та злочинними організаціями (далі – ЗО), відзначаються високим рівнем планування, стійкою структурою злочинних об'єднань, конспіративністю дій та значним матеріальним, моральним і соціальним збитком. Повномасштабна війна в Україні суттєво загострила соціальні, економічні, гуманітарні та інші проблеми, чим організована злочинність скористалася, значно активізувавшись [1, с. 308].

На відміну від одиночних кримінальних правопорушень, правопорушення, що скоюються ОГ та ЗО, мають складний характер: вони часто є багатоепізодними, вчиняються за попередньою змовою з розподілом ролей, із застосуванням ресурсів, зв'язків та сучасних технологій. Такі об'єднання можуть діяти тривалий час, охоплювати кілька регіонів чи навіть держав, мати корумповані зв'язки з представниками органів влади або бізнесу. Ба більше, у XXI столітті цифровізація стала ключовим фактором трансформації організованої злочинності. Злочинні угруповання швидко адаптуються до новітніх технологічних змін, інтегруючи інновації у свої злочинні стратегії. Це дозволяє їм діяти прихованіше, ефективніше та глобальніше.

Проте досить важливим є процес доказування під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених ОГ та ЗО. Такий процес має свої особливості, що зумовлене високим рівнем конспірації, складною структурою груп, наявністю чітко розподілених ролей між їхніми учасниками, а також тиском на свідків та потерпілих.

З огляду на той факт, що організована злочинність має динамічний характер і постійно адаптується до змін соціального, політичного та технологічного середовищ, прогнозування її розвитку є ключовим елементом ефективної протидії. На основі аналізу сучасних тенденцій та міжнародного досвіду можна виокремити наступні ймовірні напрями еволюції організованої злочинності у найближчі роки.

1. Посилення кіберзлочинності. З розвитком цифрових технологій ОЗГ дедалі більше переходять у кіберпростір. Прогнозується:

- зростання кількості хакерських атак на державні системи та критичну